SDÜ ART-E
Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi
Kasım/Aralık 16 Cilt:9 Sayı:18
ISSN 1308-2698

SAHNE TASARIMINDA ÇOK YÖNLÜ BİR İSİM: ES DEVLİN[1]

STAGE DESIGN MEETS VERSATILITY: ES DEVLIN

Cem Çevikayak[2]

ÖZ

21. yüzyılda uluslararası çapta büyük ölçekli sahne gösterilerinin tasarımcısı olarak anılan Es Devlin, tiyatro, opera, konser ve moda tasarım sahneleri arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Tasarladığı sahneler ile bir yandan tiyatro dramatizasyonuna hizmet ettiği kadar, diğer yandan müzik ve eğlence sektörü için de ışıltılı, görkemli mekanlar yaratmaktadır. Ekibiyle beraber yarattığı görsel şölen ile hem izleyicileri hem de oyuncu ve şarkıcıları etkilemektedir. İngiltere'de Kraliyet Operası ve Ulusal Tiyatro için tasarladığı sahnelerle birçok ödülün sahibi olmuştur. Onun çerçeve sahnede yarattığı bu atmosfer örnekleri, dünya çapında tanınmış şarkıcıların da dikkatini çekmiş ve bu sayedeillüzyon yaratmadaki sınırlarını genişletmiştir. Stadyum ölçeğinde konser sahneleri ve olimpiyat seremonilerini tasarlayarak, günümüzün en önemli tasarımcılarından biri haline gelmiştir. Bu çalışmada, Es Devlin'in sahne tasarımı kariyerinde geçirdiği aşamalar, tasarım odakları ve estetik tercihleri ele alınarak, sanatçının sahne tasarımı anlayışı üzerine fikir verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sahne Tasarımı, Stadyum Konseri, Gösteri Sanatları, Opera, Tasarım.

ABSTRACT

World famous stage designer Es Devlin, who is known for her large-scale stage designs, acts like a bridge between theatre, opera, concert and fashion design sets in 21st century. The scenes of her design serves both for the dramatization of theatre and create sparkling and spectacular effects for entertainment and music business. These intense designs cast a spell on both the audience and the actors/singers. She was awarded multiple times for her Royal Opera House and National Theatre works in London. Her proscenium set designs were noticed by world famous musicians and she developed breathtaking stage shows for them later on. In recent years, she completed stadium scale concert scenes and Olympic ceremony stages thus becoming one of the most important designers. This study aims to deliver a brief framework of Es Devlin's stage design career, design approach and aesthetic choices via examination of past and present works.

Keywords: Stage Design, Stadium Concert, Performing Arts, Opera, Design.

[1] Başvuru tarihi:12.04.2016 Kabul tarihi:13.12.2016
[2] Yl. Öğr., Dokuz Eylül Üniversitesi, cemcev@gmail.com.

1. GİRİŞ

20. yüzyıldan itibaren sanat dalları arasındaki keskin çizgilerin bulanıklaşması ve ortaya çıkan yenilikçi etkileşimler ile çağdaş kompozit yaratım alanları ve imkanları meydana gelmiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan çeşitlilik görsel zenginliği de beraberinde getirmiştir. Kendisini "çok yönlü" olarak tanımlayan sanatçılar, resim sanatının yanındaheykelle de ilgilenmiş ya da grafik tasarım üreten bir sanatçı, endüstriyel tasarıma da etki etmiştir. 21. yüzyılda internet erişiminin tüm dünyaya yayılması ve küreselleşme olgusu ile farklı kültürlerin birbirini tanıması, bu görsel zenginliğe güç katmıştır. Gösteri sanatlarını da etkileyen bu serbest geçişler, teknik olarak birbirinden ayrılan sahne gösterilerini de birbirine yakınlaştırmış ve karşılıklı beslenmelerini sağlamıştır. Böylece sahne gösterimi olarak, her ölçekte yenilikçi deneyimler hedeflenmiştir. Özellikle tüm dünyayı saran internet erişiminin sağladığı bilgi paylaşımı, teknolojik gelişmeler,bilgi akışındaki sürat vebunun yol açtığı gündelik hayatta insanların uğradığı görsel bombardıman, sahne sanatlarındaki beklentinin yükselmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla etkileyici sahne şovlarının yapımı daha meşakkatli hale gelmiştir. Böylece küçük ya da büyük her boyuttaki sahnede seyircileri etkilemeyi başaracak görselliği oluşturan tasarımcılar ön plana çıkmıştır.

Es Devlin, gerek tiyatro, opera, bale gibi sanat dalları, gerekse konser, televizyon ve moda gösterimleri için yarattığı mekanlarlaismini dünya çapında duyurmuştur. Ünlü İngiliz sahne tasarımcısı, farklı alanlar arasındaki etkileşimlerdenyararlanarak yer aldığı büyük prodüksiyonlarda, teknolojik gelişimin sağladığı imkanlardan faydalandığı kadar, tasarım aşamasındaki geleneksel uygulamaları da devam ettirmektedir. Gördüğü çok yönlü sanat eğitimi dersleri sayesinde heykel, fotoğraf, grafik tasarım etkisinde kompozit yapıtlar ortaya çıkarmaktadır. Tasarımlarındaki önceliği, sahne performansını vurgulamak ve oyuncu-seyirci etkileşimini sağlayacak boşluğu oluşturmaktır.

Es Devlin, gösteri sanatlarının farklı uygulama alanlarında bulunarak ve bu farklı türler arasında görsel bir bağ kurulmasını sağlayarak, sahne tasarımı anlayışını daha özgür ve cesur hale getirmiştir. Bu makalede Es Devlin'in eğitim hayatından başlayarak, kariyerinde öne çıkan sahne tasarımları ve mekan yaratmadaki yaklaşımı ele alınmıştır.

Resim 1. Es Devlin, 2014

1. Es Devlin'in Sanat Hayatı

Opera, film, tiyatro, moda ve dans gösterileri için sahne tasarımları ve birçok pop sanatçısı için yaratıcı direktörlük yapmış olan Es Devlin, bu çalışmaları ile uluslararası çapta birçok ödül kazanmıştır. Proje yelpazesi küçük ölçekli tiyatrolardan, küresel spor etkinliklerine kadar uzanmaktadır.

1971 İngiltere doğumlu ve asıl adı Esmeralda Devlin olan tasarımcı Es Devlin, tiyatro eğitimi görene kadar müzik, fotoğraf, heykel, grafik tasarım gibi sanatın farklı dallarındaçalışmalar yapmıştır. Kraliyet Müzik Akademisi'nde keman, klarnet ve piano dersleri ile akademik olarak sanat hayatına adım atmış, daha sonra Bristol Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirmiştir. Üniversite eğitimi sonrasında heykel, fotoğraf ve grafik dersleri almak üzere sanat kolejine gitmeye karar vermiştir. O sıralarda kendini sadece bir tiyatro sever olarak tanımlamayan Devlin, grafik tasarım alanına ve müziğe daha çok ilgili olmuştur. 1992'deDamienHirst'e Richard de Marco Gallery'deki

"Agongo" isimli enstalasyonunda yardım etmiştir. Fotoğraf ve grafik baskı üzerinde birkaç yıl çalıştıktan sonra tavsiye üzerine Motley Tiyatro Kursu'na başvurmuştur. 1995 sonrasında Motley'de set tasarımı üzerine profesyonel tasarımcı ve yönetmenlerle çalışma imkanı bulmuştur. Yılda altı projede bulunarak yoğun bir çalışma temposu içine girmiştir. Bunun yanı sıra Londra'da gidebileceği her oyuna gidip, görsel bakış açısını yoğunlaştırmaya çalışmıştır (Walden, 2013).

1996 yılında Motley'deki çalışmaları sırasında hazırladığı porfolyosunu "TheLinbury Prize" yarışmasına gönderip, sahne tasarımı alanında öğrenci olarak ilk profesyonel ödülünü kazanmıştır. Bu ödül ona önemli bir kariyer imkanı sağlamış ve 1997'de Bolton Octagon Sahnesi için II. Edward oyununun sahnesini tasarlamıştır. Sahneyi, kanallarından kan ve su akan, parlak renkte beyaz bir hamama çevirmiştir. Bunun için yol kenarında bulduğu, sahipsiz, taşınabilir bir havuzu kullanmıştır. Bu havuz oyunun işkence sahnelerinde kan sıçratmak için ideal bir çözüm olmuştur. Ardından 1998'de Ulusal Tiyatro'da Harold Pinter'ın "Betrayal" (Aldatma) oyununun sahnesini tasarlamıştır. Devlin, bu tasarım deneyimiyle ilgili görüşlerini 2012 tarihli The Guardian dergisinde yayınlanan röportajında şu şekilde dile getirmiştir; "Pinter'ın oyunu için gerekli olan tek şey bir sahne ve iyi oyunculardı. Her şey metinde belliydi. Benim ekstradan sahneye koyduklarıma ihtiyacı yoktu. Ancak gösterim sonrası, Pinter'ın kendisi beni herkese oyunun yazarı olarak tanıttı. O tasarım şu anda cesaret edemeyeceğim birşey ama inandığım şeyi yaptığım için memnunum." (Wroe, 2012).

1998 yılında"Betrayal" oyununda yakaladığı başarı sonrası elde ettiği özgüven ile daha cesur tasarımlara imza atan Es Devlin, bu başarının etkisiyle hem tiyatro hem de opera yapımlarında sahne tasarımcısı olarak yer bulmaya başlamıştır.2013'te Lucy Kirkwood'un yazdığı Chimerica oyununun Londra Almeida sahnesindeki gösteriminde tasarımcı olarak çalışmıştır. Bu tasarımı

oluştururken, fotoğraf çekme metaforunu tercih edip, kamera mekanizması ve parçaları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu mekanik etmenler, gösterimin bir parçası olmuştur. İçerisinde üç oda barındıran yarı saydam basit bir küp tasarlamıştır. Küp, her bir odanın görülebilmesi için döndürülebilir hale getirilmiştir.(Resim 2) Tasarımın da etkisi ile senaryo her provada değişime uğramıştır (Williams, 2015).

Resim 2. Es Devlin, 2013, "Chimerica" Sahne Tasarımı, AlmeidaTheatre, Londra.

Devlin, 2014 yılında ise Londra Royal Court Theatre'ın sahnelediği "The Nether" (Cehennem) oyununun sahnesini tasarlamıştır. The Nether, yeniden yaratılmış, doğadan mahrum bırakılmış, internetin gelişmiş bir versiyonu olan bir dünyayı anlatmaktadır. Bu dünyada insanların her türlü günahı, sanal internet ortamındaki anonim kullanıcılar tarafından soruşturulmaktadır. Bu da kaçınılmaz sanal kaçışlara sebep olmaktadır. The Nether'ın bilgisayar kodlarından oluşan dünyası için tasarım ekibi, bu atmosferi kodlardan oluşma obje ve insan figürleri ile ifade etmeyi uygun bulmuştur. Buna rağmen her şeyin teknolojiden oluştuğu basit bir tasarım yaratmaktan ziyade, plastik ağaçlar, ipler, duman ve aynalar kullanılmıştır. Gösteri sıkıcı bir mekan sunumu ile başlar; İki sandalye bulunan gri, sıkıcı bir sorgu odası. Oyunun ileri aşamasında distopik bir dünya görülür. Karakterler

gerçek dünyada yok olmuş ağaçları özlemektedirler. Dolayısıyla tasarımın, içgüdüsel olarak kayıp ağaçlardan oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu sırada ihtişamlı yeşil kavak ağaçlarının hışırtıları ve parıltılı aynalarla çevrili, sihri ve aynı zamanda gerçekliği barındıran Viktoryan bir evin içi resmedilmiştir (Resim 3). Ormanın ortasındaki bu ev, karakterlerin sanal internet dünyasından kaçtıkları gizli bir sığınaktır. Bu oyun, Margeret Atwood'un tabiriyle "olası bir gelecek" üzerine düşünceyi tartışmaktadır (Williams, 2015).

Resim 3. Es Devlin ,2014, "TheNether" oyunu sahne tasarımı.
Royal Court Theatre, Londra.

The Nether ve Chimerica oyunlarındaki sahne tasarımları ile Devlin, Londra Tiyatro Topluluğu'nun her yıl düzenlediği The Laurence Olivier Ödülleri'nde iki yıl üst üste en iyi sahne tasarımı dalında birinciliğe layık görülmüştür (Jays, 2015).

Devlin, 1976'da Caryl Churchill'in yazdığı 2015'te LyndseyTurner'ın yönetmenliği ile Ulusal Tiyatro'da sahnelenen "Buckinghamshire'da Işık Parlaması" isimli oyunun atmosferini,2015'te The Guardian röportajında şöyle açıklamaktadır;"Perde bir kraliyet şölenine açılır. Kral ve konukları bu zamana kadar gördüğümüz en görkemli sofrada oturmaktadır. Bütün oyun bu masada geçmektedir.Masanın tepesinde ise iç savaşı simgeleyecek şekilde pirinç bir

ayna ile dünya tersine dönmüştür. Durum tamamıyla açıktır; Oyun, kimin masa başında oturduğu hakkındadır." (Jays, 2015).

Yine Devlin'in sahne tasarımını barındıran, 2015'te Benedict Cumberbatch'in başrolde oynadığı Barbican'da sahnelenen "Hamlet" oyunu ise büyük yankı uyandırmıştır. Devlin'in Shakespeare oyunlarındaki sahne tasarımı yaklaşımı 2015 yılında Wired dergisine verdiği röportajda daha net görülmektedir. "Shakespeare bir tiyatro için yazarken, mekanıkelimelerle belirlemiştir. Aksiyon bir filmdeki gibi hızla akmaktadır. Shakespeare prodüksiyonu, herhangi bir yavaşlamayı kaldırmaz. Sahne değişimi beklenemez. Yüzlerce sahne sürekli akış halinde olmalıdır. Oluşturduğunuz ortam akışkan olmalı ve Globe Theatre görüntüsünü korumalıdır." (Vincent, 2015).

Es Devlin'in tasarımını yaptığı diğer önemli tiyatro yapımları ise Hecuba (2005), Bir Yaz Gecesi Rüyası (2013), Vincent'in Parçaları (2010) ve Batman Live Show (2011) 'dur (Whitney, 2010).

Tiyatro sahnelerinin yanı sıra Londra Kraliyet Operası için de tasarımlar yapan Es Devlin, Theatre an der Wien'de Keith Warner'la birlikte çalıştığı "Macbeth" oyunu, ilk uluslararası opera projesi olması açısından önemlidir. Bu tasarımda sahne, çapraz olarak yerleştirilmiş aynalarla bir illüzyon kutusu olarak ele alınmıştır. Bir tarafı gerçek zamanda olan olayları gösterirken, aynanın öteki tarafında Macbeth'in zihninde olan biten gösterilmiştir. Bu teknik Viktoryan sihirbazların hayalet yaratmak için kullandıkları bir mekanizmadır. Örneğin; tek taraftan bakılınca görülen yatağın aslında yarısı ayna ile kesilmiştir.Bu sayede diğer taraftaki yansımayla 60 kişilik koro, bir anda sonsuz sayıya çıkarılabilmiştir (Whitney, 2010).

Es Devlin, 2012'de "LesTroyens" gösteriminde, hurdaya çıkmış silahlardan oluşma devasa bir at kafası yaratmış (Resim 4), 2015'te ise John

Fulljames tarafından yönetilmiş Brecht'in "Mahagony Kenti'nin Yükselişi ve Çöküşü" oyununu tasarlamıştır.

Resim 4. Es Devlin, 2012 "LesTroyens" sahne tasarımı, Royal Opera House, Londra.

Bu oyunda yönetmenle ortak çalışma sonucu canlı renklerle boyalı konteynırlardan oluşma bir sahne oluşturulmuştur. Bu konteynırlar farklı farklı sahnelere açılarak, tiksinme ve çekiciliği aynı anda sahneye taşımıştır. Bu örneklerin yanı sıra Don Giovanni (2014), Faust (2010), Parsifal (2012), Salome (2008) ve Cunning Little Vixen (2012) operaları için yaptığı tasarımlar da dikkat çekicidir (O'Hagan, 2016).

Londra'da birçok sahne için yaptığı çığır açan tasarımlarıyla ismini duyuran Es Devlin'in dünyaya açılması ise konser sahneleri ve stadyum gösterileri ile gerçekleşmiştir. Daha çok pop müzik şarkıcıları ve grupları için yaptığı tasarımlarla tanınan Devlin'in ilk konser sahnesi tasarımı deneyimi, 2003'te Wire isimli punk rock grubunun "Flag:Burning" konser turu ile

olmuştur. Kendi sözleriyle"tiyatronun kurumsallığından kaçma imkanı" (Whitney, 2010) bulduğu bu projede Devlin, müzisyenleri sahnede sadece birkaç parça enstrüman ve kablolarla sunmak istememiştir. Böylece rock'nroll şovlarındaki görsel potansiyeli açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Her müzisyeni, tasarımın bir parçası olanprojeksiyon ekranı olarak kullanılacak kutulara yerleştirmiştir. Ardından konser esnasında grup elemanlarının kalp atışları, beyin taramaları, burun/ağız/göz gibi vücut parçalarının görüntüleri bu kutulara yansıtılmıştır. Bu sayede sahnede grubun kompozit bir yaratığı ortaya çıkarılmıştır (Resim 5).

Resim 5. Es Devlin, 2013, Wire grubu "Flag: Burning" turu konser sahnesi tasarımı. Barbican Theatre, Londra.

Ayrıca grup elemanlarının kalp atışları, müziğin bir parçası haline gelmiştir. Bu tasarım ile diğer müzisyenlerin dikkatini çeken Es Devlin, Pet Shop Boys, Take That (Resim.6), Muse, Rolling Stones gibi dünyaca ünlü pek çok grup için de sahne tasarlamıştır. Bunlar arasında en uzun süreli olarak birlikte çalıştığı şarkıcılar iseKanye West ve Lady Gaga olmuştur. Bu sanatçıların dünya turları ve sahne şovları için tasarım çalışmaları yapmıştır. Yarattığı bu iddialı sahne şovları ile izleyenlere görsel şölen sunmuştur (Whitney, 2010).

Resim 6. Es Devlin, 2011, TakeThat "Progress" turnesi sahne tasarımı.

Devlin, 2005 yılı sonrasında Kanye West'in TouchtheSky, Glow in the Dark, Watch the Throne ve Yeezus turne sahnelerini tasarlamıştır. Şarkıcının da sanat ve mimariye olan ilgisi, görsel estetik konusunda iletişimlerini kolaylaştırmıştır. Bu dönemde Devlin'in Kayne West'i Covent Garden'daki Salome operasına davet etmesi ve gösteri sonrası bu etkiyle West'in gelecek konser turnesinde sahneye orkestra dahil etmeye karar vermesi, iki ayrı sahne şovu arasında bir nevi köprü kurulmasına vesile olmuştur. Opera ve pop konserleri, teknik olarak birbirinden ayrılsa da atmosfer ve illüzyon yaratma konusunda temel hedefleri aynıdır (Wroe, 2012).

2010 yılında Devlin, Lady Gaga'nın "Monster Ball" konser turnesi tasarımını yapmıştır. Bu sahneyi diğer pop konserlerinden ayıracak şekilde siyah iskele ve ışık köprülerinin görüntülerinden sıyırıp, bembeyaz bir kutudan oluşturmuştur. 2011'de Take That grubunun Avrupa Stadyum Konserleri turu için, 20 metrelik insan şeklinde mekanik bir dekor tasarlamıştır. 2015 tarihinde ise U2'nun "Masumiyet ve Deneyim Turu" için seyircilerle kollektif iletişim sağlayacak bir sahne tasarımı ortaya çıkarmıştır. Willie Williams ile birlikte çalıştığı bu projede, arena sahnenin karşıt iki tarafında kurulan sahneler, bir podyum ile bağlanmıştır. Konserin ilk yarısında çocuk kitabı yazarı Oliver Jeffers'ın naif el çizimi illüstrasyonları gösterilirken, ikinci yarıda

Jeff Frost'un dijital illüstrasyonları gösterilmiştir. Ekranlar seyirci alanını ikiye bölecek şekilde yerleştirilmiştir. Bu sayede grup, ekranların arasında çalmakta ve projeksiyon videosunda görülebilmektedir. Büyük ölçekli stadyum projelerinde yaptığı sahne tasarımları, daha sonra Devlin'in 2012 Londra Olimpiyatları kapanış seremonisi için seçilmesinde önemli rol oynamıştır (Jays, 2015).

Es Devlin'in 2012 Londra Olimpiyatları Kapanış Seremonisi için talep edilen Union Jack (İngiltere Ulusal Bayrağı) desenine yaklaşımı, tasarımın çok yönlü bakış açısını bir kez daha örneklemektedir. Bu tasarım için Es Devlin, araştırmalarına öncelikle Niall Ferguson'un İngiliz İmparatorluk Tarihi kitabıyla başlar. Burada bulduğu bayrağın kökenine ilişkin çizimlerden yaratıcı bir fikir çıkmayınca, İngiliz müziğiyle bağlantı kurmaya karar verir (Wroe, 2012). İngiliz şarkıcı ve gruplarının bestelerinin çaldığı ortak bir radyo frekansı fikriyle yola çıkar. Bu sayede basit bir ses ve ışık şovu ile tasarımı çözümler. İngiltere bayrağının şeritleri gazete manşetlerinden bir yol ile birleşir ve merkezine Londra'nın simgesi haline gelmiş binaların maketleri yerleştirilir. (Big Ben, London Bridge, Gherkin, Bttersa Power Station vb.) Bayrağın renkleri ise şarkılardaki anarşi ve değişim ruhuna uygun olarak havai fişek patlamasını andıran şekilde Damien Hirst tarafından "Beautiful Union Jack Celebratory Patriotic Olympic Explosion in an Electric Storm Painting" isimli eserindeki gibi resmedilmiştir. Böylece bayrağın düz çizgileri ve geometrik şekilleri kırılarak, tasarıma canlılık ve hareket kazandırılmıştır (Resim 7). Bununla birlikte açılış seremonisinin ana elemanı ve odak noktası olarak hazırlanan bu tasarım öğesinin,nasıl gösterim öncesinde önemli ölçüde bir kriz yarattığını Es Devlin şöyle anlatmaktadır;

> Olimpiyat Stadyumu'nda otururken şovun başlangıcını izlemek kariyerimin en güzel anıydı. En kötüsü ise şovun başlangıcından bir saat öncesiydi. Bir yıl boyunca Damien Hirst ile beraber, en büyük resim örneğini sunmak için çalıştıktan sonra, seremoni öncesi resmin sekizde birlik parçasının kaybolduğufark edilmişti. Devasa kumaş

parçası polisler tarafından güvenlik/sağlık denetimi sırasında çöplüğe atılmıştı. Böylesine büyük organizasyonlar, böyle büyük kazaları da beraberinde getirebiliyor. Ama yine de binlerce gönüllü performansçı sayesinde gösterinin görkeminden ödün verilmedi (Walden, 2013).

Resim 7. Es Devlin, 2012, Londra Olimpiyatları Kapanış Seremonisi, Londra Olimpiyat Stadyumu.

Tasarladığı mekanlarla moda tasarım gösterilerini de şekillendiren Es Devlin, Louis Vuitton için 2014 / 2015 senelerinde Paris Moda Haftası defilesi için üç birleşik kubbeden oluşan bir mekan tasarlamıştır. Bu mekanlarda 1970'lerin bilimkurgu ve apokaliptik filmlerini andıran bir dünya yaratmayı hedeflemiştir (Jays, 2015).

Resim 8. Es Devlin, 2015, Louis Vuitton'un 2015 Sonbahar/Kış Kreasyonu Set Tasarımı, 2015 Paris Moda Haftası

2. SAHNE TASARIMI YAKLAŞIMI

Tasarım sürecinin başlangıç noktasının "araştırma" olduğunu belirten Devlin, internet arşivinin taranması sonucu elde edilen basit bir resmin bile zihinde büyük yansımalara yol açabileceğine inanmaktadır. Buna bağlı olarak tasarımlarının her biri birbirinden farklı olsa da hepsinin düşünme aşamasının aynı olduğunu aktarmaktadır. Devlin için görsel olarak düşünmek, araştırmalarının ilk adımıdır."Here 2013" konferansında yaptığı konuşmasında araştırmanın mekan yaratımına etkisini şöyle açıklamıştır; "Mekan, bir yap-boz bulmaca gibidir. Sadece doğru parçaları araştırmayla bulup yerlerine yerleştirmek gerekir." (It's Nice That, 2015).

Es Devlin, projelerindeki şarkı sözü, libretto veya senaryoya yoğunlaşıp örnek modeller çıkararak tasarım sürecine bu yollarla devam ettirmektedir. Tasarımları kumaş, çelik ve neon ışıklarının ötesinde bir yaratı sunsa da herşey bir eskizle başlamaktadır. Yirmi yıldır çalıştığı her projeden tomar tomar çizimlerini saklayan tasarımcı, herhangi basit bir karalamanın sahneye katkı sağlayabileceğine inanmaktadır. Royal Opera House için tasarladığı "Les Troyens" oyunundaki tasarımını anlatırken, eskiz sonrası maket aşamasının, tasarımın gelişimine katkısından şöyle bahsetmiştir;"Maket , mekanı tasarlamak için önemli bir aşamadır. Fikirleri üç boyutlu olarak görmek için ilk adımdır. Objelerin şekli, rengi ve hareketi bu modeller üzerinde kontrol edilebilir ve gözlemlenebilir. Ayrıca ekibin diğer çalışanlarına tasarımı açıklamanın en iyi yoludur." (Royal Opera House Youtube Channel 2012).

Araştırma süreci hakkında önemli olan bir diğer adım ise yönetmen veya şarkıcı ile yapılan toplantılarda fikir üretmek ve süreci canlandırmaktır. Sanatçı, yürüttüğü projelerde hazır fikirlerle başlamadığını, sanatçıyı anlamak için yeterli zaman ayırdığını belirtmektedir. Devlin, Ulusal Tiyatro'da çalıştığı ilk yıllarında fikir olarak tıkanmış hissettiği dönemlerde, yönetmenin istediği

fikirleri onaylamak zorunda kaldığı için kendi özgün tasarımlarını sahneye taşıyamadığından yakınmaktadır (Whitney, 2010).

Farklı alanlarda çalışmak tasarımcıya çeşitli tasarım teknik ve içeriklerini harmanlama imkanı sağlamaktadır. Bu sıra dışı etkileşimler, konulara ve biçimlere farklı açılardan bakabilmeyi de beraberinde getirir. Es Devlin, sahnelemenin her türüne dışarıdan bir gözle bakma becerisi ile tiyatro, opera veya konserlerde, gösterime analojik yaklaşımla geometri oluşturulması ve problem özelinde yeniden anlamlandırılmasını estetik anlamda tasarım yaklaşımı olarak benimsemekteve farklı sahnelemeteknikleriarasında görsel bir bağ kurmaktadır. Böylece 80.000 kişiye yapılan büyük ölçekli gösterilerile 80 kişiye yapılan küçük ölçekli gösteriler arasında ortak bir teknik, görsel ve kavramsal payda ortaya koymuştur. Devlin, konser sahnelerinde alışılagelmiş ama operada nadiren tercih edilen teknik metotları kullanarak, multi-medya çözümlemelerini tiyatral atmosfere hizmet eder hale getirir. Örneğin; Bregenz gibi devasa sahnelerde, uzakta kalan seyircilere şarkıcıyı göstermek için dekor üzerine projeksiyonla görüntüsü yansıtılabilmektedir (Sweet, 2014).

Elbette tiyatro, opera ve pop konserleri tamamen farklı zaman ölçekleri ile çalışmaktadır. Operanın perde bölümlemesi veya televizyon yayınının belirli zaman bölümlemeleri, farklı ritimler doğurmaktadır.Devlin, bu ölçü farklılıklarını estetik zenginlik olarak karşılamaktadır. Oluşan bu çeşitlilik ile yaptığı projeler de birbirini beslemiştir. 2010'da TakeThat grubunun "Progress" turnesi için tasarladığı hurdalardan oluşma dev insan heykeli, Les Troyens dekorunda tasarladığı, silahlardan oluşan devasa at için ilk ilhamı vermiştir. "Batman Live Show" için tasarladığı Gotham şehri, ilk olarak beyin haritası olarak oluşturulmuştur. Bu fikri aynı zamanda Korngold'un "Dietote Stadt" operasını, nöron sistemi şeklinde tasarlayarak geliştirmiştir (Wroe, 2012).

Devlin'e göre sahne tasarımcısının görevi, sahne üzerindeki sanatçının kendini daha iyi ifade edebileceği bir ortam yaratmaktır. Herşey inanılır bir dünya yaratmakla alakalıdır. Tiyatroya gelen her izleyici, hayal gücünüzün oluşturduğu bu dünyaya dahil olabilmelidir. Gerçekleri anlatmanın oyunculuğu; tiyatro, opera veya stadyum olsun, her sahnede büyüleyicidir. Es Devlin, 2015'te Wired Magazine'e verdiği röportajda, yaratılacak illüzyonun, mekan boyutuna bağlı olmadığını dile getirir; "Esas olarak bu anlarda seyircinin hissiyatındaki kimyayı çözmeye çalışırım. İster 80.000 kişi ister 200 kişi olsun. Ölçek yanıltıcı olabiliyor. Temel olan küçük büyük demeden birlikte izlemeyi sağlayacak potansiyeli ortaya çıkarmaktır."

Prodüksiyon ne olursa olsun karakter veya hikayeyi ön plana çıkarmak gerekir. Oyuncu veya şarkıcının seyirciyle bağlarını kurması açısından bu önemli bir etmendir. İzleyenler senaryo ve performansa daha çok duygu ağırlıklı yaklaşır. Bu durumda tiyatral deneyim içerisinde sahne tasarımının ikinci planda kalması sorun yaratmamalıdır. Çünkü seyircinin sahne üzerindeki trafiği veya göstergeleri çözümlemesi gerekmez. Sadece oyuna gelip, etkileşime geçmesi yeterlidir. Es Devlin, 2015 tarihli Independent gazetesi için verdiği röportajda tasarımının sahnedeki işlevini şöyle açıklamaktadır; "Oyundaki herşey ses ile oluşuyor. Ardından hız ve tempo, söz aracılığıyla oluşuyor. Uzam ise bu hız/tempo ile ortaya çıkıyor. Benim yapmam gereken ise oluşturacağım görüntüyü, oyunun bu seviyesine çıkarmaktır" (Williams, 2015).

Devlin'e göre çağdaş tasarımlar yaratmak illa ki kendinizi teknolojiyle sınırlandırmanızı gerektirmez. Büyük sahne şovlarında, alanında en iyi mühendislerle çalışmış olan her tasarımcı, var olan teknolojik fikirlere bağlı kalmayıp, farklı çözümlemeleri denemelidir. Mimariyle bağlantı kurarak estetik yerleştirme konusunda özgürce çalıştığı zaman, görsel ve atmosfer olarak tasarımı daha ileri taşıyabilir (Whitney, 2010).

Tasarımın gelişim sürecini, iki dans partnerinin ayak hareketlerine benzeten Devlin, bu adım yollarının yarattığı çizgilerden oluşan resmin, estetik görünümü ortaya çıkardığını belirtmektedir. Bu örnekleme ile meteforik olarak "İki beyin arasındaki karşılıklı hayal gücü iletişimi" fikrini açıklamıştır. Kendi dans partnerini ise birlikte çalıştığı sanatçılar olarak tanımlamaktadır. Prodüksiyon ritimleri farklı olsa da zamanla birbirine çaprazlama kurulan bağlantılar, ilham verici fikirler ortaya çıkarmaktadır (It's Nice That, 2015).

3. SONUÇ

90'ların sonundan itibaren, yirmi yıl boyunca opera, tiyatro, dans, moda ve pop müzik şovlarında seyirciyi etkilemenin yollarını arayan Es Devlin, çalışma alanını olimpiyat stadyumlarına kadar genişletmiştir. Küçük bütçeli tiyatrolar ile büyük ölçekli stadyum gösterileri arasında bir denge kurmuş ve bu denge ile estetik devamlılığı boydan boya yayabilmiştir. Devlin'in geniş kitlelere yönelik eğlence unsurlarını farklı sahneleme türleri içinde birleştirebilme yeteneği, onu dünyanın en çok aranan sahne tasarımcıları arasına sokmuştur ve döneminin en geniş kapsamlı tasarımcısı olarak anılmaktadır. Eski ortaklarından Chloe Lamford'a göre, Es Devlin'den gelen ilhamla pek çok tasarımcı artık daha büyük düşünmektedir. "*O, daha soyut bir dünya yaratarak, özgür ve cesur fikirler ortaya koymamız konusunda teşvik edici olmuştur.*" (Sweet, 2014) Bir diğer çalışma arkadaşı olan Gemma Bodinetz ise Devlin'den "*Zeka, bilim ve zanaati tasarımlarında buluşturan kadın*" olarak bahseder (Sweet, 2014). The Telegraph gazetesi ise 2010 Kasım ayında Es Devlin'i Londra'nın 100 en güçlü kadını arasında göstermiştir.

Devlin tüm tasarımlarını kendi stüdyosundaki takımıyla beraber, demokratik bir atmosferde çalışarak ortaya çıkarmaktadır. İyi fikirlerin tek başına yeterli olmadığını ve güçlü bir iş ahlakının zorunluluğunu

vurgulamaktadır. Dünyaca ünlü İngiliz tasarımcınınmakalede yer alan tasarımları dışında yakın tarihlerde yer aldığıbüyük çaplı diğer projeler ise Fernando Meirelles ile birlikte tasarladığı 2016 Rio Olimpiyatları Açılış Seremonisi, 2017 Bregenz Festivali'nde sahnelenecek "Carmen" oyunu, Beyonce ve Adele'in 2016 dünya turnesi konser sahnesi tasarımlarıdır(Fox, 2016).

Es Devlin, sahne tasarımı konusundaki bakış açısını "Hamlet" oyunundan bir alıntıyla açıklamaktadır. "*Bir ceviz kabuğu ile sınırlandırılmış olsam bile,kendimi sınırsız bir alanın efendisi sayabilirim.*" Performansın sergilendiği boşlukta oyuncu-şarkıcı-izleyici arasında oluşan etkileşim ve iletişim merkeze alınarak, bunun için yaratılacak olan tasarım bir cevizin kabuğu gibi bütünleyici, koruyucu ve incelikli olmalıdır (Tedx Youth, 2012).

KAYNAKÇA

Akan, O., M., (2014). **Sergileme Tasarımı**, All Design Tasarım Dergisi, İstanbul: Karakter Color.

Bengi, D., (2013). **Hayranlıkla İzlediğimiz Sahne Şovlarının Tek Ortak Noktası: Es Devlin.** Based İstanbul Website, http://basedistanbul.com/hayranlikla-izledigimiz-sahne-sovlarinin-tek-ortak-noktasi-es-devlin.html (Erişim tarihi: 10.03.2015).

Fox, K., (2016). **Es Devlin: 'A touring stadium rock show is a formidable physical phenomenon,** https://www.theguardian.com/music/2016/sep/04/es-devlin-theatre-set-designer-kanye-adele-beyonce-interview, (Erişim tarihi: 04.09.2016).

It's Nice That Youtube Channel (2015). **Here 2013: Es Devlin,** https://www.youtube.com/watch?v=nOo9TWaxPmU (Erişim tarihi: 23.02. 2016).

Jays, D.,(2015). "Smoke, Mirrorsand Fake Plastic Trees: The Designs of Es Devlin", **The Guardian**, http://www.theguardian.com/stage/ng-interactive/2015/jun/17/es-devlin-set-designs-the-nether-chimerica-louis-vuitton-u2(Erişim tarihi: 19.02.2016).

O'hagan, A., (2016). **IMAGINARY SPACES: Es Devlin and the psychology of the stage.**The New Yorker, http://www.newyorker.com/magazine/2016/03/28/es-devlins-stages-for-shakespeare-and-kanye. (Erişim tarihi: 06.12.2016).

Royal Opera House Youtube Channel, (2012). **Lestroyens: Es Devlin On Designing For The Royal Opera,** https://www.youtube.com/watch?v=MtOUlWO_h1c(Erişim tarihi: 12.03.2016).

Sweet, M., (2014). **Es Devlin's Magic Circles.** Intelligent Life Magazine, (Temmuz/Ağustos 2014). https://www.1843magazine.com/content/features/matthew-sweet/profile-es-devlin?page=full (Erişim tarihi: 05.03.2016).

TedxYouth Youtube Channel (2012). **Head Space: Es Devlin**at TEDxYouth@Manchester, https://www.youtube.com/watch?v=h0s6Hmw4S3c (Erişim tarihi: 11.03.2016)

Vıncent, E., (2015). "Stage Designer Es Devlin Harnesses Tech to Create a Spectacle", **Wired Magazine**, http://www.wired.co.uk/magazine/archive/2015/09/play/es-devlin-design-kanye-west-miley-cyrusu2http://www.wired.co.uk/magazine/archive/2015/09/play/es-devlin-design-kanye-west-miley-cyrus-u2 (Erişim tarihi: 20.02.2016).

Walden, C.,(2013). "Portrait of an Artist: Es Devlin, Olympic Ceremonies Set Designer", **TheTelegraph,** http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/10187788/Portrait-of-an-artist-Es-Devlin-Olympic-Ceremonies-set-designer.html (Erişim tarihi: 07.03.2016).

Whıtney, H., (2010). "Stage Designer Es Devlin", **The Art DeskWebsite**, (04.09.2010). http://www.theartsdesk.com/dance/theartsdesk-qa-stage-designer-es-devlin (Erişim tarihi: 03.03.2016).

Williams, H.,(2015). "Es Devlinİnterview: MeetBritain's Most Astonishingly Prolific Designer", **IndependentWebsite**, http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/theatre-dance/features/es-devlin-interview-meet-britains-most-astonishingly-prolific-designer-10029405.html (Erişim tarihi: 03.02.2016).

Wroe, N., (2012). "The Designer GoingFrom Gaga tothe Olympic ClosingCeremony", **The Guardian**, http://www.theguardian.com/artanddesign/2012/jun/29/designer-gaga-olympics-ceremony-es-devlin (Erişim tarihi: 19.02.2016).

Esdevlin, (2016). http://esdevlin.com/ (Erişim tarihi: 13.02.2016).

Wikipedia, (2016). https://en.wikipedia.org/wiki/Es_Devlin (Erişim tarihi: 10.02.2016).

Görsel Kaynaklar

Resim 1. Es Devlin, 2014. Fotoğraf: David Ellis https://www.1843magazine.com/content/features/matthew-sweet/profile-es-devlin, (Erişim tarihi: 25.02.2016).

Resim 2. Chimerica Oyununun Sahne Tasarımı, 2013. Fotoğraf: Johan Persson http://blog.almeida.co.uk/category/chimerica/ (Erişim tarihi: 13.03.2016)

Resim 3. "TheNether" Oyunu Sahne Tasarımı, 2014. http://www.theguardian.com/stage/ng-interactive/2015/jun/17/es-devlin-set-designs-the-nether-chimerica-louis-vuitton-u2 (Erişim tarihi: 07.03.2016).

Resim 4. "LesTroyens" Operası Sahne Tasarımı, 2012. http://ww2.kqed.org/arts/2015/06/16/no-horsing-around-in-san-francisco-operas-the-trojans/ (Erişim tarihi: 10.03.2016).

Resim 5. Wire grubu Flag: Burning Turu Konser Sahnesi Tasarımı, 2013. http://esdevlin.com/ (Erişim tarihi: 21.03.2016).

Resim 6. Take That Müzik grubunun "Progress" Konser turnesi Sahne Tasarımı, 2011. http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-1391604/Take-That-kick-Progress-tour-stunning-backdrop-60ft-man-acrobatics-towering-wall-water.html (Erişim tarihi: 03.04.2016).

Resim 7. 2012 Londra Olimpiyatları Kapanış Seremonisi Sahne Tasarımı, 2012. http://www.dailymail.co.uk/news/article-2187373/London-2012-closing-ceremony-How-capital-took-Olympics-heart.html (Erişim tarihi: 27.03.2016).

Resim 8. 2015 Louis Vuitton 2015 Sonbahar/Kış Kreasyonu Set Tasarımı, 2015. http://www.newyorker.com/magazine/2016/03/28/es-devlins-stages-for-shakespeare-and-kanye (Erişim tarihi: 05.12.2016).